

ІСТОРИЧНІ, ПРАВОВІ ТА ГУМАНІСТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО” У 30-80 РР. ХХ СТОЛІТТЯ (З НАГОДИ 80-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ)

Діана Миргород, Ганна Приходько

Національний університет “Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого”

Аннотация

Рассмотрены вопросы об открытии, опыте организации работы кафедры физического воспитания в 30–90-е годы ХХ столетия. Освещены направления ее деятельности по совершенствованию учебной, методической, воспитательной, спортивно-массовой и физкультурно-оздоровительной работы со студентами и сотрудниками института, способы решения вопросов по улучшению материально-технической базы, спортивные достижения сборных команд ВУЗа и отдельных студентов в советский период.

Ключевые слова: история, физическое воспитание, юридическое образование, кафедра, деятельность.

Annotation

The questions about the opening, the experience of the organization of the department of physical education in the 30-90s of the twentieth century were considered. Areas of its work to improve the educational, methodical, educational, sports and mass sports and recreation activities with students and staff of the Institute, ways to address the issues to improve the material and technical base, athletic performance of high school teams and individual students in the Soviet period were highlighted.

Key words: history, physical education, law education, department, activity.

Постановка проблеми. 3

метою подальшого розвитку фізичного виховання студентської молоді в системі вищої освіти необхідно час від часу звертатися до безцінної спадщини попередніх поколінь. З цього приводу в останні роки особлива увага приділяється накопиченню, аналізу та збереженню інформації щодо спадщини видатних педагогів, вчителів, тренерів, досвіду діяльності фізкультурних осередків тощо. Безсумнівно, результати такого аналізу дозволяють знайти нові, більш ефективні форми, методи та засоби виховання гармонічно розвинутої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам становлення і розвитку фізичного виховання та спорту студентської молоді у вищих навчальних закладах України присвячені праці Г. Скитович (1980), Ю. Тепера (1980), В. Платонова (1994), М. Пугачевської (1995), В. Гаврилка (1999), Г. Шепеленко (2001), Я. Боднара (2002), Ю. Грота (2002), С. Операйла (2002), М. Третякова (2002), О. Вацєби (2003), С. Степанюк (2003), О. Литвина (2006), В. Золочевського (2009), Ж. Козіної (2013) та ін. У деяких з них висвітлюється ретроспектива діяльності кафедр

фізичного виховання та спортивних клубів ВНЗ. Звичайно такі наукові розвідки зумовлені видатними подіями й актуалізацією певних соціальних проблем. Тому, – з нагоди 80-річного ювілею кафедри фізичного виховання Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого” вважаємо за необхідне звернути увагу на багаторічний досвід її роботи на різних етапах розвитку системи вищої освіти та фізичного виховання студентства.

Мета дослідження – на підставі широкого кола архівних джерел, Інтернет-ресурсу, спогадів викладачів, спортсменів, співробітників ВНЗ, фотоматеріалів тощо, систематизувати та проаналізувати педагогічний досвід діяльності кафедри фізичного виховання Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого” у конкретних історичних умовах, зокрема, у радянський період.

Наукова робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання на 2011-2015 рр. за темою: “Шляхи вдосконалення системи фізичного виховання студентів у процесі набуття юридичної освіти”.

Результати дослідження та їх обговорення. У другій половині 20-х років ХХ ст. у багатьох вищих навчальних закладах країни почали активно засновуватися секції з різних видів спорту. 19 липня 1929 року була підписана постанова Ради народних комісарів «Про введення фізичної культури в навчальні плани вищих навчальних закладів як обов’язкової навчальної дисципліни». Поява такого урядового акту була зумовлена низкою об’єктивних причин, головною з яких стала підготовка студентської молоді до служби в лавах Червоної Армії. У Харківському юридичному інституті (ХЮІ) академічні заняття з фізичного виховання та фізкультури-масову й оздоровчу роботу

проводили викладачі військової кафедри.

Подальшому розвитку фізичної культури в ХЮІ сприяло створення в 1934 році кафедри фізичної культури в процесі реорганізації кафедри військової підготовки. Цей фізкультурний осередок інституту почав активно реалізовувати державні завдання, поступово залучаючи до фізичного виховання та занять спортом усе більшу кількість студентів.

У 30-ті роки в країні постала потреба організувати роботу з фізичної культури з учнівською молоддю за єдиними державними вимогами. Для підвищення й оцінки всебічної фізичної підготовленості молоді був розроблений і впроваджений комплекс «Готовий до праці та оборони» (1931 р.), що став єдиною науково-методичною основою фізичного виховання студентів на наступні шістьдесят років. Зміст навчального процесу в передвоєнні роки мав очевидно виражену військово-прикладну спрямованість. Головною метою занять студентів була підготовка до виконання нормативних вимог комплексу ГПО І-ІІ ступенів. До війни в ХЮІ почали відкриватися перші секції з різних видів спорту, проводилися перші студентські змагання. На жаль, у часи воєнного лихоліття документи, які б дали змогу ширше й повніше висвітлити довоєнну історію кафедри фізичної культури, не збереглися.

У перші післявоєнні роки навчальні заняття з фізичного виховання студентів поновилися. Учорапні солдати й офіцери, серед яких було багато інвалідів, сіли за студентські лави, обравши професію юриста. Фізичне виховання й заняття спортом стали для фронтовиків засобом зміцнення здоров’я, активного відпочинку, входження у мирне життя. Фізичне виховання здійснювала кафедра військової підготовки, одним з керівників якої був полковник

Іван Федорович Кошельний. У другій половині 40-х років у м. Харкові самостійна кафедра фізичного виховання існувала тільки в Державному університеті ім. О. М. Горького. Такий підрозділ тоді могли відкривати лише вищі навчальні заклади, де кількість студентів перевищувала 1000 осіб. У зазначені роки фізичне виховання в ХЮІ викладали М. М. Іонов, М. М. Костенко, М. О. Марков.

У 40-і роки в ХЮІ була створена первинна фізкультурна організація студентів і співробітників – низова Рада колективу фізкультури Добровільного спортивного товариства «Наука», яке об’єднувало в 30-50-х роках усі первинні організації вищих навчальних закладів і наукових установ. У післявоєнні роки Раду КФК інституту очолювали, зазвичай, студенти. Так, 1946 року керівництво організації було доручено студентові, Чемпіону УРСР, майстру спорту СРСР з боксу Юрію Лукашу. КФК проводив велику роботу з організації фізкультурно-оздоровчої й спортивно-масової роботи зі студентством, підготовку громадських фізкультурних кадрів: громадських інструкторів зі спорту, суддів з різних видів спорту, фізкультурних організаторів (фіззоргів) тощо. Під керівництвом Ради КФК інституту в 1946 році працювали спортивні секції з волейболу, легкої атлетики й гімнастики.

1948 року кафедра фізичного виховання відновила свою роботу як самостійний структурний підрозділ ХЮІ за Наказом по Міністерству вищої освіти СРСР № 96 / III від 23.02.1948 «Про організацію кафедр /самостійних курсів/ фізичного виховання та спорту вищих навчальних закладів Головного управління юридичних вузів». Згідно із зазначеним Наказом, директорам ВНЗ рекомендувалося вкомплектувати знову створені кафедри фізичного виховання та спорту, передусім, за рахунок штатних одиниць

військових кафедр, встановити штат кафедри в кількості 6 ставок (завідувач кафедри, 2 старших викладачі, 3 викладачі) й подати на затвердження до Головного управління юридичних ВНЗ МВО СРСР кандидатуру завідувача кафедри [1].

Першим завідувачем кафедри фізичного виховання ХЮІ в повоєнні роки став учасник Великої Вітчизняної війни Микола Михайлович Костенко, який з лютого 1946 року працював старшим викладачем кафедри військової підготовки. М. М. Костенко, організовуючи роботу новоствореної кафедри фізичного виховання, доклав багато зусиль для обладнання місць для занять фізичним вихованням, залучення студентів до занять спортом тощо. Завдяки його підтримці, студенти інституту здобули чимало перемог в міських і міжвузівських змаганнях із різних видів спорту. У штаті кафедри працювали досвідчені педагоги: М. М. Іонов, В. І. Антипов, М. М. Марков, В. А. Горн [4].

Наприкінці 40-х років була переглянута навчальна програма з фізичного виховання, а 1951 року затверджена нова. Вона передбачала для студентів першого й другого курсів обов'язковий курс загальної фізичної підготовки, а на наступних – факультативні з спортивного вдосконалювання. Так, 1950 року в ХЮІ обов'язковою навчальною дисципліною було фізичне виховання було тільки для студентів першого курсу, яка передбачала теорію і методику фізичного виховання, практичні курси з гімнастики, легкої атлетики, баскетболу та лиж. Крім цього, для студентів 1-3-х курсів були організовані факультативні заняття, а також спортивні секції для студентів усіх курсів [7].

З 1956 року навчальні заняття з фізичного виховання проводилися відповідно до вказівок Міпідстерства вищої освіти, у яких була змога можливість замінити курс загальної фізичної підготов-

ки спортивною спеціалізацією з легкої атлетики, гімнастики, плавання, спортивних ігор та інших видів спорту залежно від умов навчального закладу. З 60-х років кафедра фізичного виховання здійснювала викладання курсів з цивільної оборони й автомобільної справи.

У 40-60-х роках кафедра фізичного виховання потребувала істотного поліпшення матеріально-технічної бази. Спортивного залу в інституті не було. Кафедрі виділено прохідну кімнату площею 93 м² і територію на дворі, де зусиллями студентів був обладнаний спортивний майданчик зі смугою перешкод, зоною для гри в баскетбол і волейбол, сектором для стрибків, смугою для городків і снарядами для гімнастики. Практичні заняття з легкої атлетики проводилися в Парку відпочинку ім. О. М. Горького. Для проведення занять у спортивних секціях інститут орендував стадіон «Парк», «Піонер», басейн, гребну станцію та спортивний зал «Харчовик» [7].

Наприкінці 40–50-х років минулого століття в ХЮІ працювали спортивні секції зі спортивно-прикладного триборства (подолання смуги перешкод, гранатометання, стрільба), футболу, баскетболу, боксу, кульової стрільби, гандболу, художньої гімнастики, акробатики, легкої атлетики, настільного тенісу, шахів і шашок, фехтування, лижного спорту, важкої атлетики, водного поло, народного веслування, городків [4,7].

1950/1951 навчального року в ХЮІ були організовані секції із 17 видів спорту, у яких займалося 965 студентів, що становило 69 % від загальної чисельності студентів. Найбільш масовим і популярними серед студентів і співробітників інституту (більше 50 фізкультурників) були спортивні секції із шашок і шахів, кульової стрільби, волейболу й гімнастики. Керували секціями викладачі кафедри і студенти. У 1952 році

спортивно-масова робота ХЮІ поповнилася новими спортивними секціями з автоспорту й боротьби класичної.

Першим спортсменом, котрий прославив інститут на весь СРСР був Зиновій Цирик (випускник 1954 р.) – перший у СРСР спортсмен, який удостоєний звання гросмейстера із шашок, шестиразовий чемпіон СРСР з російських шашок, заслужений тренер України, суддя всесоюзної категорії, володар численних рекордів і досягнень, спортивний журналіст, автор багатьох книг з теорії шашок [8].

Вагомий внесок до скарбниці спортивної слави інституту в 50-60-х роках зробили такі спортсмени-юристи, як чемпіон УРСР з волейболу, доктор юридичних наук В. В. Копейчиков (випускник 1948 р.), заслужений майстер спорту з кульової стрільби Ю. В. Столяров (випускник 1952 р.), чемпіон УРСР з баскетболу К. М. Прохорович (випускник 1954 р.), чемпіон УРСР з важкої атлетики А. А. Грінберг (випускник 1951 р.), а також капітан збірної команди інституту з волейболу 1960-1965 років В. Я. Тацій – нині академік, ректор Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

Викладачі кафедри фізичного виховання і члени фізкультурного активу ХЮІ здійснювали шефську роботу на селі, опікувалися первинними ланками добровільного спортивного товариства «Колос»: проводили семінари із представниками низових колективів фізкультури в колгоспах, надавали допомогу в проведенні районної Спартакіади, керували тренувальними заняттями та сприяли підготовці спортивних команд для участі у Спартакіаді Харківської області.

У 50-х роках ХЮІ долучився до загальносоюзного почину – участі в соціалістичному змаганні серед колективів фізичної куль-

тури вищих навчальних закладів на кращу постановку фізичного виховання та спорту. Основними показниками оцінки зазначеної роботи вважалися: масовість участі колективу у фізкультурному русі, навчально-спортивна робота (кількість підготовлених спортсменів-розрядників, громадських інструкторів зі спорту, кількість фізкультурників, які виконали норми комплексу ГПО I-II ступенів, спортивно-технічні досягнення, кількість змагань усередині колективу й кількість фізкультурників, які в них взяли участь); розвиток матеріально-технічної бази, масова політико-виховна робота. Наприклад, 1950 року ХЮІ держава поставила завдання підготувати значківців ГПО I ступеня – 230 осіб, II ступеня – 165 осіб; спортсменів I розряду – 7 осіб, II розряду – 31 особу, III розряду – 100 осіб; громадських інструкторів зі спорту – 25 осіб; суддів з видів спорту – 10 осіб. Інститут постійно успішно виконував ці завдання, демонструючи високі показники розвитку фізичного виховання та спорту [6].

У 40-60-х роках ХЮІ – організатор і учасник численних спортивно-масових заходів. Так, 1950 року кафедра фізичного виховання спільно з радою КФК організувала та проводила внутрішньовишівські змагання й товариські зустрічі із ВНЗ, військовими частинами, технікумами й Добровільними спортивними товариствами м. Харкова, спортивні вечори з показовими виступами провідних спортсменів. Популярними серед студентів-юристів були змагання з гімнастики між курсами. На інтерес до цього виду спорту не позначився брак спортивного залу, недостатність гімнастичного встаткування, незадовільні гігієнічні умови занять тощо.

Студенти ХЮІ брали участь у всіх спортивних заходах і змаганнях, які проводили рада ДСТ «На-

ука», районні, міський і обласний комітети фізичної культури. 1950 року інститут був учасником більш, як 40 заходів, серед яких: розіграш Кубка обласної ради ДСТ «Наука» з футболу (1 місце); фінал обласного профспілкового кросу (1 місце), фінал профспілково-комсомольського кросу Кагановичського району (1 місце); розіграш Першості вишів м. Харкова з футболу в першій групі (2 місце); «Біг патрулів» (3 місце), Першість обласної ради ДСТ «Наука» (3 місце), Першість вишів із фехтування, боксу, городків, боротьби, шахів, лиж, народного веслування, кульової стрільби, волейболу, ковзанів, традиційна легкоатлетична естафета, Заочні всесоюзні змагання з легкої атлетики тощо [3].

З 1957 року низовий колектив фізичної культури, а надалі – спортивний клуб ХЮІ увійшов до складу новоствореного Добровільного спортивного товариства «Буревісник», яке об'єднувало студентів і професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів. У 1960 році товариство провело Першу Спартакіаду ВНЗ СРСР, де команда інституту з волейболу посіла перше місце.

У 50-60-х роках сталися зміни в керівництві кафедри фізичного виховання. У різні періоди підрозділ очолювали: М.М. Костенко (1948-1949; 1952-1955), М.О. Марков (1949-1952; 1965-1973), Г. О. Костеллі (1955-1959), М. М. Іонов (1959-1963), А. М. Критов (1963-1965).

У 70-80-ті роки ХХ ст. фізичного виховання в ХЮІ здійснювався в напрямку безперервного підвищення якості викладання навчальної дисципліни, поліпшення спортивно-масової роботи серед студентів і викладачів, удосконалення навчально-методичної роботи й розширення матеріально-технічної бази кафедри.

Ці завдання вирішував кваліфікований склад кафедри під керівництвом заслуженого пра-

цівника освіти України, кандидата юридичних наук, майстра спорту СРСР зі спортивної гімнастики Анатолія Петровича Скрипника, який очолював кафедру фізичного виховання з 1973 по 2005 роки. У складі кафедри в ті часи працювали викладачі: М. О. Марков (1947-1974 рр.), М. М. Іонов (1947-1989 рр.), А. Н. Критов (1963-1987 рр.), Г. В. Малінко (1964-1992 рр.), Є. І. Соляник (1969 р. – дотепер), Ю. І. Пономарьов (1969-2004 рр.), А. С. Чуніхін (1969-2001 рр.), І. І. Єфименко (1975-2004 рр.), Ю. М. Сова (1975-2000 рр.), Л. Ф. Кисельов (1978-2012 рр.) та ін.[2]

Одним з яскравих представників викладацького складу кафедри в радянські часи (1964-1992 рр.) був Григорій Васильович Малінко – майстер спорту СРСР з вільної та класичної боротьби й боксу, триразовий чемпіон СРСР, сімнадцятиразовий чемпіон України, герой Великої Вітчизняної війни, людина великої сили та хоробрості, – який залишив вагомий слід в історії інституту, та країни в цілому. Він натхненно виховував молодь, ділився спортивним та життєвим досвідом, залишивши нам у спадок мудрі слова - "Навіть із самого тяжкого становища завжди можна знайти вихід, головне не падати духом!" Щорічно, з 1996 року, в пам'ять про цю видатну людину, в Університеті проводиться Міжнародний турнір з боротьби дзюдо та самбо [8].

Незважаючи на певний прогрес щодо матеріально-технічного забезпечення фізичного виховання та спорту, кафедра фізичного виховання як і раніше відчувала нестачу спортивних споруд для проведення навчальних та учебно-тренувальних занять. У 70-ті роки спортивна база кафедри фізичного виховання ХЮІ складалася зі: спортивного залу 38×18 м. (648 м.кв.) (зараз зал засідань вечірної ради № 6); залу боксу – 6×10 м (60 м.кв.); залу боротьби 12×10

м (120 м.кв.); лижної бази на 120 пар лиж; стрількового тиру на 25 метрів. Для проведення навчальних занять і спортивних змагань з комплексу ГПО орендувалися легкоатлетичні сектори стадіону «Старт», плавальний басейн ДСТ «Локомотив» і стрільковий тир. На території гуртожитків № 1, № 2 та № 3 були розташовані волейбольні майданчики, обладнані гімнастичними брусами та поперечинами. У гуртожитку № 2 працював спортивний зал 22×6 м.кв. У гуртожитках № 3 та № 4 був побудований спортивний зал та літній спортивний майданчик [2].

Могутнім поштовхом до вдосконалення розвитку ресурсного забезпечення фізичного виховання та спорту в інституті стало прийняття Постанови Ради Міністрів СРСР від 11 вересня 1981 року «Щодо подальшого підйому масовості фізичної культури і спорту». На її виконання в ХЮІ почалося будівництво та подальше введення в експлуатацію в 1986 році першого спортивного корпусу на вул. Пушкінській, 77 (зараз навчально-спортивний комплекс «Юрист»). Комплекс складався зі стандартного ігрового залу, стрілецького тиру, залу боротьби й допоміжних приміщень (загальною площею 1500 м²). Кафедра фізичного виховання і спортивний клуб інституту брали активну участь у побудові навчально-спортивного комплексу, за що були нагороджені Почесною грамотою облради ДСТ «Буревісник».

Навчальна робота кафедри у 70-80-ті роки здійснювалася відповідно до програми з фізичного виховання Міністерства вищої та середньої освіти СРСР, інструктивних листів та наказів, комплексу ГПО та програм з відповідних видів спорту. Головною вимогою навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у той період була підготовка та виконання норм комплексу ГПО. До залікових вимог відносилися контрольні нормативи з кульової стрільби,

плавання, легкоатлетичного кросу, лижних гонок. Навчальні заняття проводилися на чотирьох курсах з урахуванням специфіки підготовки юристів: на першому й другому – обов'язково, на третьому й четвертому – факультативно. Студенти, які за станом здоров'я належали до спеціальної медичної групи, займалися окремо – за спеціальним розкладом. Під час проведення занять з фізичного виховання використовувалися методичні посібники з різних видів спорту: легкої атлетики, волейболу, баскетболу, прикладного «самбо», кульової стрільби. На магнітофонну стрічку було записано цикл лекцій-консультацій для підготовки до теоретичного курсу комплексу ГПО. Використовувалися навчальні кінофільми кінолабораторії «Союзспортфільм» для занять з плавання, легкої атлетики, гімнастики, боротьби «самбо», а також кінограми [2].

У той же час кафедра фізичного виховання постійно шукала шляхи подальшого вдосконалення позанавчальної спортивно-масової та оздоровчої роботи серед студентів. У 70-80-ті роки в ХЮІ працювали спортивні секції з таких видів спорту: баскетбол, бокс, боротьба (вільна, класична, «самбо», дзюдо), волейбол (жінки, чоловіки), легка атлетика, лижні гонки, ручний м'яч (жінки, чоловіки), стрільба кульова, теніс настільний, інашки, шахи, футбол, плавання, багатоборство ГПО. У спортивних секціях займалися студенти всіх курсів згідно з розкладом кафедри та спортивного клубу 4-12 годин на тиждень. Крім спортивного плавання в цей час працювала секція оздоровчого плавання для студентів, які не вміють плавати. Наприкінці кожного року до 20 студентів набували цих необхідних у житті вмінь та навичок і могли вільно триматися на воді.

Велика увага кафедри та спортивного активу інституту приділялася збільшенню спортивно-

масових та оздоровчих заходів серед навчальних груп, факультетів, а також участі збірних команд інституту з різних видів спорту в міжвузівських змаганнях. Згідно із щорічними внутрішніми календарями, в той час проводилися такі спортивні змагання: Спартакіади між факультетами «Першкурсник» та «Випускник»; Першість факультетів з 10 видів спорту; змагання з комплексу ГПО. Популярністю користувалися змагання між факультетами з волейболу, баскетболу, кульової стрільби, боротьби «самбо». Проведення багатьох таких змагань стало традиційним. Новим спортивним заходом було проведення «Тижня спорту» у середині жовтня: туристичні походи для студентів I курсу; загальноінститутський легкоатлетичний крос; настільний теніс; велосипедний пробіг тощо [2].

Спортсмени інституту завжди брали участь у Спартакіадах ДСТ «Буревісник» серед студентів вищих навчальних закладів, обласних, міських естафетах, у фіналах легкоатлетичних осінніх і весняних кросів, змаганнях республіканського рівня, товариських зустрічах юридичних ВНЗ СРСР тощо. Так, у 80-ті роки збірні команди інституту змагалися на Спартакіаді облради ДСТ «Буревісник» з 22 видів спорту. Призерами міжвузівських змагань традиційно були команди борців і волейболістів. До складу команди ХЮІ входили відомі спортсмени: член збірної команди України, майстер спорту СРСР з класичної боротьби І. Л. Дорохов, кандидат у майстри спорту з боксу Г. І. Гасанов та член збірної команди Харківської області з боротьби дзюдо С. Султанамедов.

1976 року в м. Харкові, на базі ХЮІ проводилася матчова зустріч юридичних ВНЗ і юридичних факультетів університетів СРСР. До міста з'їхалися команди з різних міст: Казань, Свердловськ (Єкатеринбург), Саратов, Іжевськ та ін.

Програма заходу включала змагання з баскетболу, волейболу, боротьби «самбо», футболу тощо.

За ініціативою ХЮІ, зокрема кафедри фізичного виховання, до 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні був проведений Міжнародний агітаційний пробіг за маршрутом Харків – Соколово, в якому взяли участь чехословацькі студенти. Після закінчення пробігу його учасники поклали квіти на братську могилу загиблих радянських та чехословацьких воїнів. Цей факт свідчить про певні кроки щодо розвитку міжнародної співпраці на рівні студентства у галузі фізичного виховання та спорту.

У зазначені роки у ХЮІ активно проводилася виховна та спортивна робота у студентських гуртожитках. На кожному поверсі призначалися відповідальні особи – організатори проведення ранкової гігієнічної гімнастики, спортивних змагань і туристичних походів. Спочатку викладач кафедри проводив показове заняття, надалі фізкультурний актив працював самостійно. У зв'язку з цим у студентських гуртожитках були організовані безкоштовні пункти прокату спортивного інвентарю. На базі гуртожитків організовувалися спортивні вечори та конкурси, зустрічі студентів з ветеранами Великої Вітчизняної війни та спорту, читалися лекції про підготовку та проведення Олімпійських ігор 1980 року у м. Москві тощо.

У 80-х роках у ХЮІ запрацював спортивно-оздоровчий табір на 36 місць. Під час літніх і зимових канікул студенти направлялися до спортивно-оздоровчих таборів. Кожного року за путівками профкому у ньому оздоровлювалися понад 1500 студентів [2].

Помітне місце у роботі кафедри фізичного виховання у 70-80-ті роки продовжувала займати шефська робота на селі. У цей

період ХЮІ надавав підтримку загальноосвітній школі селища Мурафа Краснокутського району Харківської області. Викладачі кафедри та члени правління спортивного клубу читали школярам лекції зі спортивної тематики, проводили методичні заняття, давали відкриті уроки, оформляли наочну агітацію у школі, передавали спортивний інвентар тощо.

У 70-80-ті роки у ХЮІ активізувалася робота щодо залучення до занять спортом та оздоровлення професорсько-викладацького складу та допоміжного персоналу. Традиційним стали Спартакіада «Здоров'я», спортивні змагання з шашок, шахів, стрільби, плавання, лижних гонок, легкоатлетичного кросу, настільного тенісу. Силами кафедри та спортивного клубу (голова спортивного клубу І. І. Єфіменко) постійно проводилися змагання з комплексу ГПО. Популярністю користувалися змагання з кульової стрільби. Кількість спортивно-масових та оздоровчих заходів постійно збільшувалася.

Відзначимо, що фізкультурно-оздоровча та спортивно-масова робота здійснювалася кафедрою фізичного виховання разом із правлінням спортивного клубу та спортивним активом, комітетом ДОСААФ та за підтримки профкому інституту.

Висновки

Отже, за 50-ті річну історію, пов'язану з радянськими часами існування України, в Харківському юридичному інституті закладено підґрунтя щодо організації фізичного виховання, спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи зі студентами у позанавчальний час. Започатковано славетні традиції щодо активного відпочинку професорсько-викладацького складу та співробітників. Ці напрямки роботи набули подальшого розвитку та вдосконалення в наш час, коли Національний

університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» ввійшов до п'ятірки найкращих ВНЗ держави.

Література:

1. АНУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого», оп. 1, спр. 81. Штатний формуляр професорско-преподавательського состава інститута за 1948 год. 30 арк.
2. АНУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого», оп. 1, спр. 169–194. Кафедра физического воспитания. Протоколы заседаний кафедры и документы к ним за 1970-1990 годы.
3. ДАХО, Ф. Р4605 Харківська обласна рада Добровільного спортивного товариства «Наука», оп. 1, спр. 57. Отчеты и сводная информация Областного Совецания кафедр физического воспитания и физкультурных коллективов о ходе выполнения планов развития физической культуры и спорта за 1952, 184 арк.
4. Там же ..., оп. 2, спр. 10. Отчет о работе коллектива физкультуры юридического института, 1952, 13 арк.
5. Там же ..., оп. 1, спр. 13. Годовой отчет о работе ДСО «Наука», 1946, 145 арк.
6. Там же ..., оп. 2, спр. 15. Договора физкультурных коллективов институтов на социалистическое соревнование и отчеты об их выполнении, 1951, 146 арк.
7. ДАХО, Ф. Р4634 Харьковский юридический институт (1944-1951), оп. 2, спр. 183. Отчет кафедры физического воспитания за 1950-1951 уч. год, 1951, 11 арк.
8. Олейник Н.А. История физической культуры и спорта на Харьковщине. (Люди. Годы. Факты. 1874–1950 гг.) / Н.А. Олейник, Ю.И. Грот. – Харьков : ХДАФК, 2002. – Т. 1. – С. 203.

